

A pamphlet for Police (Ukrainian version)

Обкладинка

Брошура для поліції

Права людини і їхній захист згідно норм міжнародного права

ЛОГО

Права людини і їхній захист згідно норм міжнародного права

Брошура для поліції

Підготовлено Ральфом Крошоу

Рада Європи, грудень 2000,

СТОП 2

Всі міжнародні стандарти в ділянці прав людини – від основоположних принципів до положень угод, які носять характер правових зобов'язань, а також правил та керівних принципів, які сформульовані в кодексах або зібраннях принципів – є позитивним вираженням належної поведінки та кращих зразків практики, необхідних для ефективного, законного та гуманного функціонування поліції.

Рамка

Рада Європи є політичною організацією, яку було засновано 5 травня 1949 року десятьма європейськими державами задля сприяння більшій єдності між її членами. Сьогодні до її складу входить 44 держави-члени: Австрія, Азербайджан, Албанія, Андорра, Бельгія, Болгарія, Боснія та Герцеговина, Вірменія, Греція, Грузія, Данія, Естонія, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Кіпр, “колишня югославська республіка Македонія”, Ліхтенштейн, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Молдова, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Польща, Португалія, Російська Федерація, Румунія, Сан-Марино, Словацька Республіка, Словенія, Сполучене Королівство, Туреччина, Угорщина, Україна, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чеська Республіка, Швеція, Швейцарія.

Головним завданням організації є посилення демократії на всіх рівнях органів управління, забезпечення прав людини та верховенства права, посилення соціального єднання та сприяння ознайомленню з різномірною європейською ідентичністю з огляду на факт існування європейського культурного розмаїття. Результатом роботи Ради Європи на сьогодні є понад 170 ухвалених європейських конвенцій та угод, до яких належать Європейська конвенція з прав людини, Європейська культурна конвенція, Європейська соціальна хартія та Європейська конвенція у запобіганні катуванням. Окремі “часткові угоди” уможливають

співробітництво обмеженої кількості держав в різних специфічних областях, таких, наприклад, як якість медичних препаратів, конституційне право або сприяння спільному виробництву європейських кінематографічних творів. Від 1989 року Рада Європи прийняла в свої члени більшість країн Центральної та Східної Європи і підтримує їхні зусилля, що спрямовані на запровадження та приведення до єдиних стандартів національних політичних, правових та адміністративних реформ.

СТОП 3

Права людини і поліція – питання і відповіді

Що таке права людини?

Поняття “права людини” походить з уявлення про гідність людини; ці права є універсальними, невідчужуваними та рівними. Це означає, що кожна людина має ці права, ніхто не може бути позбавлений цих прав або відмовитись від них і кожен наділений правами людини в однаковій мірі, незалежно від таких критеріїв, як раса, колір шкіри, стать, мова, релігія, політичні та інші переконання, національність або соціальний статус, майновий статус, статус за походженням (народженням) або будь-інший статус.

Права людини закріплені в міжнародних документах, таких як *Загальна декларація прав людини*, *Міжнародний Пакт про економічні, соціальні та культурні права*, *Міжнародний Пакт про громадянські та політичні права*, регіональних угодах з прав людини а також документах, які стосуються конкретних аспектів захисту прав людини, наприклад, заборони катувань.

Якщо права людини є невідчужуваними і жодна особа не може бути позбавлена цих прав, чи означає це, що вони ніколи не можуть бути обмежені або ніщо не може заважати їхньому здійсненню?

Ні, це означає, що коли право визначається в правовому кодексі, то мають бути визначені і межі застосування цього права. Наприклад, право особи на особисту свободу може бути обмежене здійсненям на законних підставах арештом чи затриманням особи.

СТОП 4

Ви робите посилання на “міжнародні інструменти”, “декларацію”, “пакти” та “угоди”. Яка між ними різниця?

“Міжнародні інструменти” в даному контексті означають всі правові документи, що вміщують міжнародні стандарти прав людини. Деякі з цих документів є угодами, що положення яких мають обов’язкову юридичну силу для країн-

учасниць. Такі угоди називають “пактами” або “конвенціями”. Хартія ООН також є договором, який має обов’язкову юридичну силу.

Згадана вище “Декларація” є *Загальною декларацією прав людини*, яку було ухвалено на основі резолюції 217 А (111) Генеральної асамблеї ООН 10 грудня 1948 року. Вона не є документом, що накладає правові зобов’язання, однак, серед юристів не припиняються дискусії про те, наскільки окремі або всі положення Декларації можуть мати обов’язкову юридичну силу згідно звичаєвого міжнародного права. Деякі декларації чи резолюції або ж їх окремі частини можуть набути обов’язкової юридичної сили в системі міжнародного права у випадку, коли їхні положення стануть загальною практикою, що буде прийнята в різних державах. В разі, коли положення досягають такого статусу, то про них говорять, що вони стають частиною звичаєвого міжнародного права.

Загальна декларація з прав людини а також два міжнародні пакти, про які йшлося вище, утворюють разом Міжнародний біль з прав людини, який має застосування в усіх країнах світу. Існують також угоди, що мають обов’язкову юридичну силу, які застосовуються на регіональному рівні. Такими є *Африканська хартія прав людини і прав народів*, *Американська конвенція з прав людини* та *Європейська конвенція з прав людини*.

Існують також інші міжнародні інструменти, якими є кодекси або принципи. Це є документи, що ухвалюються такими міжнародними структурами, як Генеральна асамблея ООН. Вони самі не мають обов’язкової юридичної сили, однак підтверджують і посилюють положення договорів, завдяки чому сприяють застосуванню положень таких договорів через вироблення детальних стандартів.

СТОП 5

В назвах двох міжнародних пактів згадуються різні типи прав людини. Чи є вони рівнозначними та чи всі вони представляють інтерес для поліції?

Відмінність з’являється передовсім через те, яким чином поняття прав людини було розглянуте на теоретичному рівні. Спершу права людини розглядалися як вимога невтручання уряду в життя громадян. Це перше покоління прав стало відомим як громадянські та політичні права. До них належать право на життя, право на свободу та особисту безпеку, заборона катувань і жорстокого поводження, право на свободу думки, совісті та релігії, право на свободу поглядів та на самовираження а також право на свободу вільних зборів і об’єднань. Зрозуміло, що подібні права безпосередньо пов’язані з діяльністю поліції.

Відповідно виникли дискусії про те, що потреба позитивного втручання з боку урядів для того, щоб просуватись до соціальної справедливості, повинна також вважатись такою, що належить до прав людини. Це друге покоління прав стало

відомим сьогодні як економічні, соціальні та культурні права. До них належать право на соціальне забезпечення, право на роботу, право на освіту а також право брати участь в культурному житті суспільства. Зв'язок між діяльністю поліції та цією категорією прав видається менш наочним, однак, він існує.

Ці дві категорії прав вважаються “неподільними” та “взаємозалежними”, оскільки здійснення однієї категорії прав залежить від здійснення іншої. У зв'язку з цим жодне з прав людини не може вважатись більш важливим за інші, хоч, звичайно, за певних обставин одне або декілька прав можуть на якийсь час ставати більш значимими.

Всі ці права називають “індивідуальними правами”, оскільки ними користуються фізичні особи. Сьогодні вже визнаним є третє покоління прав, які ще називають “колективними правами” і до яких зараховують, наприклад, право на розвиток.

СТОП 6

Однією з причин того, чому поліцейські із застереженням ставляться до концепції прав людини є те, що права людини, як здається на перший погляд, більше пов'язані із захистом злочинця, аніж жертви. Чи не зменшує це значимості прав людини?

Ні, основна мета прав людини є врегулювання особливого типу порушень – зловживання владою з боку держави. Міжнародні правозахисні стандарти спрямовані запобігти тому, щоб такі зловживання мали місце, а також забезпечити виправлення ситуації у випадку такого зловживання. Деякі порушення прав людини самі по собі є злочинами – наприклад, катування або незаконні вбивства, які вчинені представниками держави.

Злочинці також мають права, наприклад, вони користуються правом на справедливий судовий розгляд та правом на гуманне поводження з ними під час перебування в ув'язненні. Вони можуть бути позбавлені права на особисту свободу, лише якщо за скоєння злочину суд призначить покарання з позбавленням волі.

В тому, що стосується поліцейських, то вони повинні завжди пам'ятати про те, що в ході розслідування справи вони мають справу з підозрюваними, а не з особами, які визнані винними у скоєнні цього злочину. Наскільки б сильно не був переконаний поліцейський в тому, що підозрюваний є винним, лише суд може визнати вину цієї особи. Це є основним елементом права на справедливе судочинство, і всі положення, які підкріплюють це правило, спрямовані запобігти засудженню невинуватих осіб за злочини, яких вони не скоювали.

Судові помилки, які призводять до засудження невинуватих осіб в результаті того, що поліція допустила порушення прав людини, значно підбивають довіру до поліції та до системи кримінального судочинства в цілому. В свою

чергу, це призводить до того, що люди відмовляються співробітничати з поліцією або надавати їй допомогу, внаслідок чого ефективність роботи поліції знижується.

Коли йдеться про жертви злочинів, то слід послатись на міжнародний інструмент, в якому встановлені норми поводження з жертвами – *Декларацію основних принципів правосуддя щодо жертв злочинів та зловживань владою*.

А як щодо тих порушень прав людини, які чинять кримінальні злочинці та терористи?

Порушення прав людини належить до такої категорії порушень, вчинити які може лише особа, яку державні органи наділили відповідними владними повноваженнями діяти від імені держави. Ані кримінальному злочинцеві, ані терористу таких повноважень надано бути не може. Коли злочинці або терористи завдають шкоди людині або чинять вбивство, вони скоюють тяжкі кримінальні злочини, але вони не порушують прав людини. Це зовсім не зменшує ваги того порушення, яке вони вчинили, і вони заслуговують бути покараними за свої злочини згідно закону.

Це може бути також проілюстровано на прикладі дій представника поліції. Якщо така особа під час виконання нею службових повноважень чинить фізичне насильство над підозрюваною особою в ході проведення допиту з тим, щоб примусити цю підозрювану особу зізнатись у скоєнні злочину, такі дії не тільки будуть кваліфіковані як злочин (фізичне насильство), але й матиме місце порушення прав людини (положення про заборону жорстокого поводження). В іншій ситуації, коли якийсь поліцейський, який не перебуває на чергуванні і діє в якості не офіційної, а приватної особи, сперечається із кимсь і завдає цій особі тілесних ушкоджень, то таке діяння є кримінальним правопорушенням, але в даному випадку немає порушень прав людини.

В кожному з випадків представник поліції має бути покараний згідно законодавства за вчинене правопорушення, однак в першому випадку жертва, права людини якої були порушені, має право звернутись за відшкодуванням заподіяної шкоди до держави.

СТОП 8

З метою запобігати катуванням, визначати та карати осіб, які застосовують катування, міжнародні інструменти поширили поле відповідальності держави і на це порушення прав людини.

Таким чином, з точки зору прав людини поліція вважається правопорушницею?

Ні, взаємовідносини між поліцією і правами людини базуються на поняттях “захист” та “дотримання”, і такі взаємовідносини можуть бути дуже позитивними.

Насправді ж захист прав людини належить до функцій поліції. Вона робить це у найбільш загальному вигляді через підтримання суспільного порядку таким чином, щоб населення могло користуватись всіма категоріями прав людини. Порушення суспільного порядку зменшує або взагалі унеможливорює здатність держави забезпечувати права людини.

Окрім того, частково через функціонування поліцейських структур держава здійснює своє правове зобов'язання щодо захисту конкретних прав людини, наприклад, права на життя.

В тому, що стосується “дотримання”, то поліцейські повинні дотримуватись прав людини під час виконання своїх службових обов'язків. Іншими словами, **оскільки захист прав людини є функцією поліції, вимога дотримуватись прав людини визначає способи, за допомогою яких поліція має виконувати свої функції.**

Позитивним аспектом у взаємовідносинах між поліцією та правами людини є те, що вимога дотримуватись прав людини безпосередньо пов'язана з виконанням функцій поліції. Так, наприклад, права людини захищаються законом, а поліція слідкує за виконанням закону – щоб попереджати або викривати злочини, підтримувати суспільний порядок, захищати права людини. Ефективна робота поліції в даному випадку полягає у виконанні нею своїх функцій і дотриманні прав людини. Порушення прав людини, порушення закону заради здійснення правоохоронних заходів не можна вважати ефективною роботою поліції, якими б не були досягнуті при цьому результати. Якщо поліція порушує закон заради його здійснення, то вона не зменшує рівня злочинності, а лише збільшує його.

Коли права людини не дотримуються поліцією, то відносини між правами людини та поліцією носять лише негативний характер, а поліція сприймається як правопорушник. В такій ситуації робота поліції не може бути визнана ефективною.

Навіть якщо дотримання таких заборон і лімітів є складовим успішної роботи поліції, можливо, у поліцейських було б більш позитивне бачення прав людини, якби в міжнародних документах було сформульоване щось більше, аніж перелік заборон та обмежень в діяльності поліції.

Принципи, на яких базуються права людини – поважання людської гідності, універсальність, невідчужуваність і рівноправність – це не заборона або обмеження, це найважливіші гуманістичні правила, які підтримуються принципом верховенства права. Вони створюють позитивну основу для відносин між тими, хто здійснює владні повноваження і тими, від чийого імені це здійснюється – фізичними особами або групами осіб в суспільстві.

Права, що походять з цих принципів, передбачають більш конкретні правила поведінки для врегулювання таких відносин. Коли йдеться про поліцію, то вона має позитивні зобов'язання: поважати, наприклад, право особи на свободу та на

особисту безпеку або ж проводити розслідування злочину в такий спосіб, щоб забезпечити право на справедливий судовий розгляд.

Кодекси і принципи, про які йшлося вище у відповіді на третє питання (стор. 4), включають до свого складу інструменти, які адресуються поліції. В них описано в детальному і позитивному вигляді кращі зразки різних аспектів поліцейської практики. Наприклад, *Кодекс поведінки посадових осіб правоохоронних органів*, підготовлений ООН, містить загальні та конкретні правила поведінки з таких питань, як застосування сили (стаття 3), конфіденційність (стаття 4), захист затриманих (статті 5 та 6), поведінка, якої слід дотримуватись у відповідь на неналежні дії колег (стаття 8). Стаття 1 вимагає високого рівня почуття відповідальності та професійної компетенції. Резолюція Генеральної асамблеї Організації Об'єднаних Націй, за якою було ухвалено цей кодекс (34/169 від 17 грудня 1979 року), вимагає, окрім іншого, щоб кожен підрозділ правоохоронних органів репрезентував суспільство в цілому, ніс перед ним відповідальність і враховував потреби цього суспільства. Це є дуже позитивне зображення суті поліції та зв'язків підрозділів поліції з суспільством, якому поліція служить.

СТОП 10

Ще одним таким документом є *Основні принципи ООН щодо застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами правоохоронних органів*. В 26 положеннях цього документу вміщено детальні зразки кращої практики застосування поліцією сили та вогнепальної зброї. В принципах викладені позитивні стандарти з таких питань, як розробка правил та директив на національному рівні щодо застосування сили та вогнепальної зброї (принцип 1), розробка широкого набору елементів екіпірування, які дозволять диференційовано застосовувати силу та вогнепальну зброю, а також екіпірування обладнанням для захисту (принцип 2), обставини, за яких вогнепальна зброя може бути застосована проти людей (принцип 9), навчання поліції (принцип 20), допомога психолога для того, щоб знімати стреси у поліцейських а також особиста відповідальність поліцейських службовців та керівників поліцейських закладів (принципи 24-26).

Само собою зрозуміло, що поліцейських цікавить те, як здійснюється закон. Які інститути і механізми допомагають забезпечувати відповідність з міжнародним законодавством з прав людини?

На сьогодні не існує постійного міжнародного кримінального суду, що розглядав би справи осіб, яких звинувачують в злочинах, пов'язаних з порушенням прав людини, так само як не існує і якогось міжнародного поліцейського органу для розслідування подібних злочинів. Однак, було укладено угоду про створення міжнародного суду, в якому будуть розглядатись справи проти окремих осіб, які вчинили злочини проти миру, злочини проти людства або кричущі порушення прав людини. Ця угода набуде чинності, коли достатня кількість країн визнає для себе її обов'язковість.

СТОП 11

Різні механізми, що існують сьогодні для забезпечення відповідності з міжнародним законодавством з прав людини, спрямовані, в основному, на те, щоб надавати сприяння державам у виробленні необхідних положень на конституційному та законодавчому рівнях, які необхідні для виконання ними міжнародних правових зобов'язань щодо захисту прав людини. Таким чином, держави повинні будуть забезпечити виконання положень власних конституцій і законодавств через адміністративні та інші засоби, а в разі їх порушення надавати компенсацію жертвам порушень прав людини.

Існує дві категорії міжнародних механізмів – органи та процедури, що були розроблені в системі ООН, та органи і процедури, які базуються на угодах. В рамках системи ООН основним органом, який займається проблемами прав людини, є Комісія з прав людини, до складу якої входить 53 представники країн-членів ООН. Комісія проводить дослідження, готує рекомендації та проекти міжнародних документів з прав людини. Вона також виконує спеціальні доручення Генеральної асамблеї та Економічної і Соціальної ради ООН, наприклад, розглядає заяви про порушення прав людини і слідкує за обміном інформацією щодо таких порушень.

Для вирішення конкретних проблем, пов'язаних з порушенням прав людини, в рамках системи ООН було встановлено декілька спеціальних процедур. Вони можуть бути представлені однією особою (спеціальним доповідачем) або робочою групою. Існує дві категорії спеціальних процедур – тематичні і територіальні.

СТОП 12

Тематичні процедури мають справу з певним видом порушень. Наприклад, в 1980 році Комісія з прав людини заснувала робочу групу з питань зниклих осіб, до яких було застосовано силу або примус, якій було доручено вивчити явище зникнення осіб, до яких було застосовано силу, і підготувати доповідь для Комісії. На сьогоднішній день вже призначені спеціальні доповідачі з питань позасудових страт, запобігання катуванням, релігійної нетерпимості, створена робоча група з проблеми незаконного затримання.

Територіальні процедури (спеціальні доповідачі та робочі групи) покликані займатись питаннями прав людини в окремій країні або в регіоні. За допомогою цих засобів була піддана міжнародній перевірці значна кількість країн в усіх регіонах світу.

Існують різні форми процедур, які базуються на угодах. Наприклад, Комітет з прав людини, який було створено згідно Пакту про громадянські та політичні права (частина IV), покликаний виконувати дві основні функції – “контролювати” та “розглядати заяви”. Контроль здійснюється через процедуру підготовки доповідей, згідно якої держави-учасниці Пакту регулярно надають доповіді “щодо заходів,

яких було вжито для здійснення прав, які визнаються” в Пакті та про “досягнення у виконанні цих прав”. Розгляд заяв передбачає розгляд скарг від осіб, які вважають, що закріплені в Пакті їхні права були порушені, та від держав-учасниць Пакту у зв’язку з поведінкою інших держав-учасниць.

Комітет проти катувань був створений згідно *Конвенції проти катувань та інших видів жорстокого, нелюдського або такого, що принижує людську гідність, поводження чи покарання*. Цей Комітет періодично отримує звіти від держав-учасниць Конвенції і вивчає інформацію, яка містить обґрунтовані свідчення про систематичне застосування катувань на території тієї чи іншої країни.

СТОП 13

У відповідності до кожної з трьох регіональних угод, про які йшлося у відповіді на викладене вище третє запитання (стор. 4), були створені органи і процедури для забезпечення виконання їхніх положень, таким чином, на сьогодні існують Африканська комісія з прав людини і прав народів, Міжамериканська комісія з прав людини та Міжамериканський суд з прав людини, Європейський суд з прав людини.

Тут було наведено лише короткий огляд різних типів механізмів забезпечення прав людини. Окрім них існують інші, що були вироблені як в рамках ООН, так і встановлені різними угодами. Чи існують особливі механізми захисту прав людини на європейському рівні?

Рада Європи була створена в 1949 році з метою зміцнити зв’язки між європейськими країнами задля сприяння соціальному й економічному прогресу, забезпечення демократії, прав людини та принципу верховенства права. Державам – членам Ради Європи вдалось виробити цілу серію міжнародних угод та договорів, які забезпечують здійснення прав людини і захист громадян у випадку порушення їхніх прав. В цьому виданні наводиться опис лише найбільш важливих документів.

Європейська конвенція з прав людини, що є одним з найбільш революційних чинних міжнародних документів, посідає центральне місце в європейській системі захисту прав людини. Приєднуючись до Конвенції, держави беруть на себе зобов’язання забезпечувати права, що викладені в ній, та передбачити “ефективний” механізм запобігання порушенню прав людини на національному рівні. В разі, коли такі національні засоби захисту виявляються неефективними, особа має право звернутись до незалежного міжнародного Європейського суду з прав людини. Держави-учасниці погодились визнати обов’язковими для виконання рішення цього Суду. В результаті цього рішення, яке виноситься на користь однієї особи, може спричинити вагомі зміни в правовій системі країни, проти якої була подана заява. Окрім цього, сорок три з сорока чотирьох держав-членів Ради Європи також погодились із тим, що положення Європейської конвенції з прав людини є нормами прямої дії на національному рівні в їхніх державах. Таким чином, права людини, що закріплені в Європейській конвенції з прав людини, стали частиною

національних правових систем, які регулюють діяльність поліції в кожній європейській державі.

СТОП 14

На момент підписання Конвенції в 1950 році в ній визнавались і гарантувались 12 основних прав людини. Угоди, що були укладені пізніше, розширили кількість прав, які забезпечувала Конвенція. Найбільш актуальними правами людини по відношенню до області діяльності поліції є право на життя (стаття 2), право не бути підданим катуванню чи нелюдському, або такому, що принижує гідність людини, поводженню чи покаранню (стаття 3), право на свободу та особисту недоторканість (стаття 5), право на повагу до особистого та сімейного життя, житла та кореспонденції (стаття 8), право на свободу думки, совісті та віросповідання (стаття 9), право на свободу вираження поглядів (стаття 10) та на свободу мирних зборів і об'єднань (стаття 11).

Європейський суд з прав людини визначив, як саме можуть бути здійснені ці права в різних ситуаціях. Суд також розширив та посилив поле застосування цих прав у зв'язку із змінами, що відбуваються. Останні справи, які розглянув Суд, стосувались таких питань, як розширення позитивних зобов'язань поліції з метою захисту права на життя у випадках, коли здійсненню цього права загрожує третя сторона, та питань про те, наскільки можуть зазнавати обмежень політичні та соціальні права самих службовців поліції.

Європейський комітет у запобіганнях катуванню, здійснюючи візити до місць позбавлення волі та підтримуючи конфіденційний діалог з державами, працює над тим, щоб посилити захист осіб, яких позбавлено волі, від катувань та жорстокого поводження. Він, зокрема, сформулював детальні стандарти та практичні вказівки щодо затриманих осіб, які перебувають в поліцейських дільницях.

СТОП 15

Особи, які належать до національних меншин, користуються правами та свободами, які захищаються *Рамковою конвенцією про захист національних меншин Ради Європи*. В зв'язку з цим перед поліцією постають нові задачі, наприклад, вживати заходів з тим, щоб виконувати зобов'язання, які держави взяли на себе в питаннях захисту тих, кому може загрозувати насильство через їхню етнічну, культурну, мовну або релігійну належність.

Європейська соціальна хартія містить прогресивні за своєю природою зобов'язання в області економічних та соціальних прав. Основні права, які захищаються цим документом, впливають не лише на розширення службових обов'язків поліцейських в межах тієї спільноти, в якій вони живуть і несуть службу, а також і на організацію самої поліцейської служби, підтверджуючи права службовців поліції на зайнятість, ведення переговорів та соціальне забезпечення. В *“Декларації про поліцію”* Парламентської асамблеї Ради Європи (Резолюція 690

(1979)) пильна увага приділяється правам самих поліцейських. В ній, зокрема, визначається, що “професійні, психологічні та матеріальні умови, в яких співробітнику поліції доводиться працювати, повинні забезпечувати його безпеку, неупередженість та гідність”.* В інших рекомендаціях та резолюціях керівних структур Ради Європи було вироблені норми в різних областях, які пов’язані з роботою поліції, наприклад, коли йдеться про співробітництво з поліцією і захист персональних даних, залякування свідків та право на оборону.

ЗНОСКА

* Частина В пункту 4 Резолюції 690 (1979) про Декларацію про поліцію, яку було ухвалено Парламентською асамблеєю Ради Європи на 31 ординарній сесії.

СТОП 16, ОСТАННЯ

Рамка

Ця “Брошура для поліції” є одним із видань комплексу матеріалів з питань захисту прав людини, який був підготовлений в рамках програми “Поліція і права людини 1997-2000”. До цього комплексу входять:

1. Підручник для керівного складу поліції
2. Як проводити дискусію? (Матеріали для викладачів)
3. Довідник для службовців поліції
4. Брошура для поліції
5. Вступ до теми “Поліція та права людини” (Відеоматеріали)
6. Боротьба з проявами насильства проти жінок і дітей та з торгівлею людьми (Посібник для керівного складу поліції)
7. Чи є ваша поліція оборонцем прав людини? (Посібник)

Опублікування цього підручника стало можливим завдяки добровільному внеску, який був зроблений урядом Ірландії.

Для отримання іншої інформації або публікацій слід звертатись:

The Human Rights Information Centre
Directorate General of Human Rights – DG II
Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
France – Франція

Тел.: + + 333 88 41 20 24
Факс: + + 333 88 41 27 04
E-mail: humanrights.info@coe.int

Human Rights Centre
University of Essex
Wivenhoe Park
Colchester
Essex CO4 3SQ
United Kingdom

ЛОГОТИП ЕССЕКСУ

Telephone : +44(0)1206 872558
Fascimile : +44(0)1206 873627
Email : hrc@essex.ac.uk

Центр з прав людини створений в рамках найстарішої в Сполученому Королівстві програми з прав людини на академічному рівні. Центр займається викладанням та дослідженнями на міждисциплінарній основі. Він також здійснює навчальні програми та консультації з міжнародного права в області прав людини, в тому числі і в області прав людини та поліції.

Автор, Ральф Крошоу, в минулому офіцер поліції, в теперішній час працює в центрі з прав людини в ділянці прав людини та поліції.

ФІНІШ